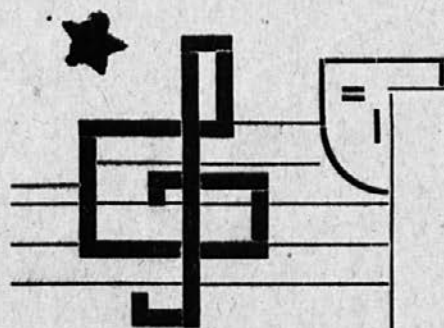

GLEDALIŠKI LIST

OPERA

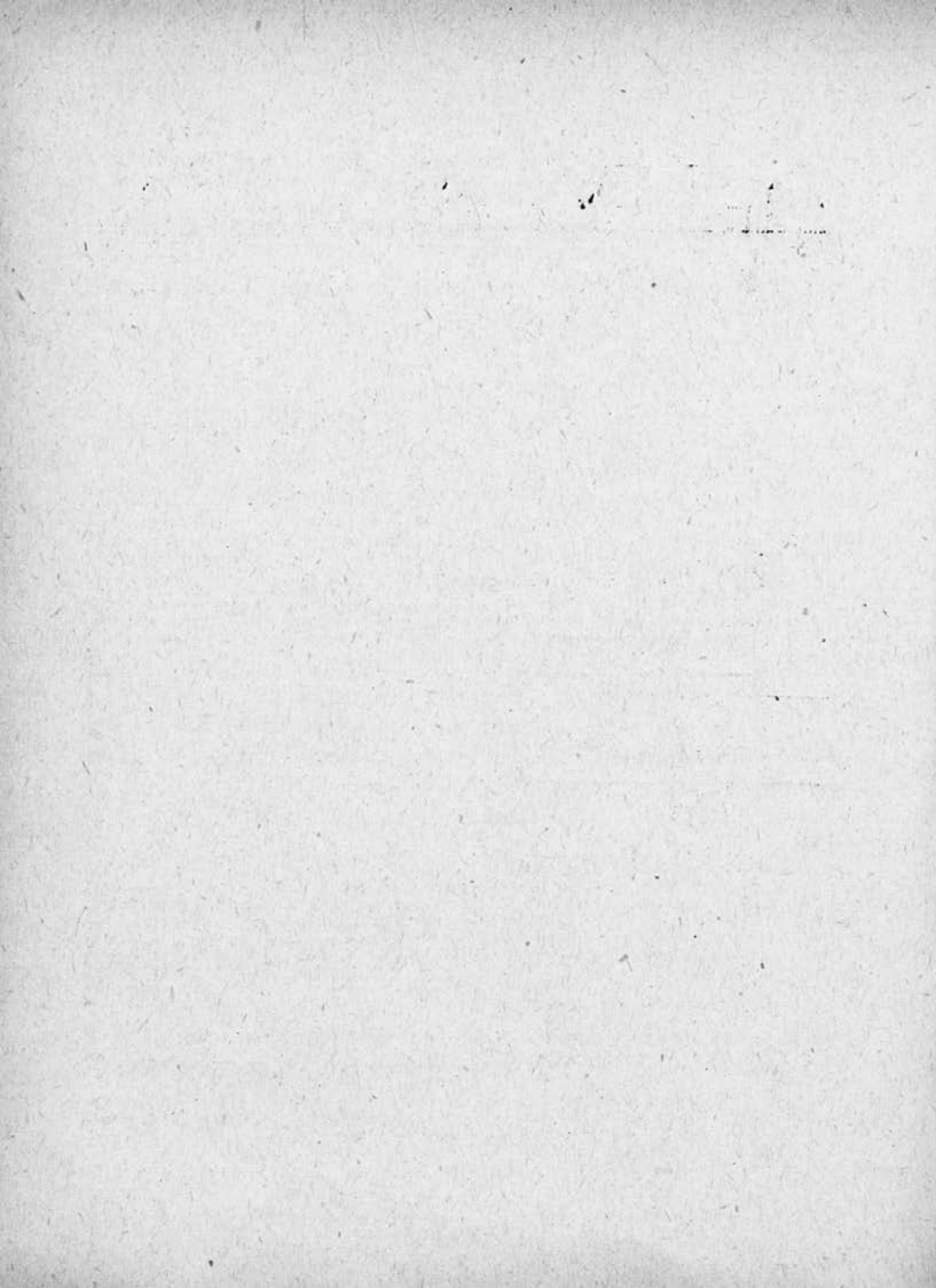

VI.

G. VERDI:

Traviata

1945-46

VERDI

Giuseppe Verdi se je rodil dne 9. oktobra 1813 v majhnem kraju Roncole v okolici Parme kot sin bornega krčmarja. Nekaj osnovnih glasbenih naukov je prejel pri vaškem organistu Baistrocchiju, kasneje pa še pri Provesiju iz Bušetta. Slednjega je že z enajstim letom večkrat nadomeščal pri orglah. Mestece Busetto mu je podelilo skromno podporo za nadaljnji študij. Ko se je hotel v svojem osemnajstem letu vpisati na milanski konservatorij, so mu odklonili sprejem, deloma zavoljo starosti, deloma iz razloga, ker ni bil iz milanskega okraja, po nekaterih virih pa celo z motivacijo, češ da nima prav nobenega talenta za glasbo! Tako se je torej Verdi izobraževal naprej privatno pri glasbenem učitelju Lavigni. Z enaindvajsetim letom je prevzel mesto organista v Busettu, kjer se je tudi oženil s hčerko svojega dobrotnika Berezziija. Za nekaj svojih prvih pesmi se mu je posrečilo najti založnika v znanem Riccordiju, nakar je že kmalu po prvem ponesrečenem opernem poizkusu dovršil opero »Oberto«, ki je dosegla na svoji krstni pred-

stavi v milanski Scali znaten uspeh. Tedanji ravnatelj Scale, Merelli, je takoj sklenil z Verdijem pogodbo za nadaljnje tri opere. Toda že prva naslednja, komična opera »En dan kraljevanja« (1840) je žalostno propadla. V istem času je namreč zadel Verdija v privatnem življenju težak udarec s smrtjo žene in obeh otrok. A Merelli ni izgubil poguma. Preskrbel mu je libreto za novo opero »Nabukodonozor«, ki ga je bil skladatelj Nicolai odklonil. Verdija je libreto zainteresiral, da se je res z vnemo ponovno oprijel dela, in tako je doživela krstna predstava »Nabukodonozorja« l. 1842. pri občinstvu naravnost triumfalen sprejem. Od tega časa naprej je v Verdijevem ustvarjanju v naglem zaporedju sledila vrsta oper, ki so mu prinesle navdušeno češčenje najširših italijanskih množic. V tem obdobju so nastala dela: »Lombardi« (1843, Milano), »Hernani« (1844, Benetke), »I due Foscari« (1844, Rim), »Jeane d'Arc« (1845, Milano), »Alzira« (1845, Neapelj), »Atila« (1846, Benetke), »Macbeth« (1847, Firenze), »I Masnadieri« (1847, London), »Korzar« (1848, Trst), »Bitka pri Legnanu« (1849, Rim), »Luiza Miller« (1849, Neapelj), »Stiffelio« (1850, Trst).

Verdi je medtem postal premožen mož. Leta 1849. se je drugič oženil s pevko Streponi, ki mu je že s svojim nastopom v »Nabukodonozorju« pripomogla do uspeha. Z njo se je umaknil na svoje posestvo Santa Agata pri Busetu, kjer se je razen glasbi posvetil še gospodarjenju. Z opernimi deli iz tega časa, kakor so: »Rigoletto« (1851, Benetke), »Trubadur« (1853, Rim), »Traviata« (1853, Benetke), »Sicilske večernice« (1855, Pariz), »Simon Bocanegra« (1857, Benetke), »Aroldo« (1857), »Ples v maskah« (1859, Rim), »Moč usode« (1862, Petrograd) in »Don Carlos« (1867, Pariz), si je pridobil svetovno slavo. Tako je n. pr. samo za pravico prve izvedbe »Aide« (1872, Kairo) ob priliki odprtja Sueškega prekopa prejel od egiptskega podkralja honorar 100.000 frankov. Po »Aidi«

se je dolgo zdelo, da je staremu Verdiju usahnila operna žilica, dokler ni po šestnajstletnem molku s poslednjima, zato pa tudi vsestransko najtežjima operama, »Othello« (1887) in »Falstaff« (1893) kronal svojega življenjskega dela. Pred tem je ustvaril še veličastni »Requiem« (1874), ki mu tudi v cerkveni glasbi ni najti para v vsej svetovni literaturi. Verdi je umrl 27. januarja 1901 v Milanu v starosti osemindesetih let.

Rado Simoniti

Rado Simoniti je sicer že večkrat dirigiral v naši Operi, a doslej le operete in otroške igre. Pri naši letošnji uprizoritvi Verdijeve »Traviate« pa stopa prvič za dirigentski pult z večjim, opernim delom.

Rado Simoniti je študiral v Ljubljani in je končal konservatorij leta 1937. Kasneje se je vpisal na Glasbeno akademijo, ki jo sedaj končuje. V našem glasbenem življenju se je uveljavil predvsem kot odličen zborovski dirigent. Bil je nekaj časa namestnik dirigenta pri Akademskem zboru, v letih 1938. in 1939. pa je vodil pevsko društvo »Tomislav« v Splitu. Istočasno je deloval tudi kot glasbeni pedagog na Mestni glasbeni šoli v Splitu. Leta 1939. je sprejel angažman v naši Operi, kjer je bil najprej vodja zbora pozneje pa tudi dirigent. Kot vodja zbora je dvignil naš operni zbor že na dokaj lepo višino, leta 1943. pa je odšel obenem z drugimi kulturnimi delavci med partizane. Tu je deloval kot zborovodja in komponist pri raznih kulturnih grupah Izvršnega odbora, pri Ljubljanski brigadi in pri Vrhovnem štabu. Uglasbil je več solističnih in zborovskih partizanskih pesmi. Poleti 1944 je organiziral v našem taborišču v Italiji znani partizanski pevski

zbor Primorskih Slovencev »Srečko Kosovel«, s katerim je potem kot njegov dirigent prepotoval del Italije, vso Jugoslavijo, Albanijo,

Rado Simoniti

Bolgarijo in Češko. Po vseh teh državah so številne kritike priznavale Radu Simonitiju levji delež in največjo zaslugo za odlične zborove uspehe.

Traviata

(V s e b i n a.)

Prva slika. V Parizu pri Violetti. V galantnem Parizu se plemič Alfred Germont tako zaljubi v Violetto, da pozabi, kdo prav za prav je. Violetta živi kakor mnogo drugih deklet zelo lahkomišno in ne jemlje niti življenja niti ljubezni svojih prijateljev resno.

Zato tudi za Alfredovo ljubezen nima drugega kot roganje in posmeh, čeprav ji je mladenič všeč.

Druga slika. Pri Alfredu na kmetih. Alfredova stanovitnost je Violetto končno le toliko ganila, da je sledila njegovi želji in se preselila z njim na kmete. Tu živita oba daleč od šumnega sveta le za svojo tiho ljubezen. Nekega dne pa pride stari gospod Germont iskat svojega sina. Doma najde Violetto, a vse, kar ji je hotel očitati, se izgubi v nič pred močnim vtisom, ki ga dobi pri tem obisku. V svoje veliko začudenje vidi, da ni šla z Alfredom zavoljo denarja, temveč da nasprotno še zanj mnogo žrtvuje. Globoko pretresen nad pristnostjo njenih ljubezenskih čustev, jo vendarle prosi, naj se loči od Alfreda, ker bi sicer zaradi njenega razmerja z Violetto in meščanskih predsodkov bila močno ogrožena možnost njegove hčerke. Violetto gane prošnja nesrečnega starca in vsa v solzah pristane na težko ločitev.

Tretja slika. V Parizu pri Flori. Na intimni večerni zabavi pri prijateljici Flori je navzoča tudi Violetta. Ko Alfred za to izve, gre še on tja. Tam se pri igri ostro sporeče z enim izmed Violettinih častilcev, baronom Doupholom, tako da ga prestrašena Violetta mora prositi, naj odide z zabave. Vse preveč jo namreč boli razklano srce. Razjarjenega Alfreda pa slepa ljubosumnost zavede tako daleč, da vpričo vse družbe Violetto surovo razžali in ji celo vrže denar pred noge. Prav v tem hipu vstopi v dvorano Alfredov oče in vidi sinov nespodobni nastop. Ob očetovem glasnem svarilu se Alfred zave in se skruši v globokem kesanju.

Četrta slika. V Violettinem drugem stanovanju. Burno življenje in dolga, zahrbtna bolezen sta Violettino zdravje do kraja oslabili. Slovo od ljubljenega Alfreda ji je vzelo zadnje moči. Ne Alfredova vrnitev, niti dobrosrčno prigovarjanje njegovega očeta, niti zvesta zdravnikova brižnost, niti strežničina ljubezniva oskrba je ne morejo več obvarovati pred žalostnim koncem: obdana od vseh, ki so ji bili dragi, izdihne svoje življenje kot tragična žrtev svoje prejšnje neuravnovešenosti in poznejše odpovedi.

Sijajni uspehi slovenskih pevcev v Pragi

Poročali smo že o odličnem uspehu našega basista Friderika Lupše, ki ga je dosegel meseca septembra o priliki svojega prvega nastopa v praškem Narodnem divadlu. Kako živo zanimanje je s svojim nastopom vzbudil na Češkem za naše pevce in za umetniško raven naših gledališč, najlepše potrjuje dejstvo, da so bili za konec novembra povabljeni na gostovanje v Prago kar trije naši prvaki. Od naše ljubljanske Opere je bil povabljen spet Lupša, iz Zagreba Jože Gostič, iz Beograda pa Anica Mezetova, torej kar vsi trije Slovenci! Nastopiti bi morali skupno v »Prodani nevesti« ob priliki proslave našega državnega praznika, ob obletnici zasedanja AVNOJa v Jajcu. Zaradi vremenskih neprilik in negotovega potovanja po zraku pa so svoj nastop zamudili, pač pa so nato nastopili v nedeljo pred razprodanim gledališčem. Kako veliko pozornost so naši pevci vzbudili na Češkem s svojim uspelim nastopom, najlepše vidimo iz številnih navdušenih kritik in poročil v praškem časopisu, od katerih objavljamo v naslednjem samo najznačilnejše.

Praški list »Rude pravo« je pisal dne 5. decembra o nastopu naših pevcev sledeče:

»Gotovo bi zaplesal še Bedřih Smetana, če bi videl in slišal nedeljsko predstavo svoje »Prodane neveste« v Narodnem gledališču. Janko kot zdrav, postaven dečko, ki že na začetku dobro ve, da se bo vse dobro izteklo; Marinka ljubka, navihana, a obenem v svojem ranjenem čustvu resnično ganljiva, a Kecal — živo srebro samo — mešetar in čvekalo, kakor pove že samo ime.

V civilu se imenujejo: Jože Gostič, Anica Mezetova in Friderik Lupša in so člani oper v Zagrebu, Beogradu in v Ljubljani. Odlični umetniki pojmujejo Smetano, prav kot bi bili naši. Pri tem pa so tudi peli iz polnega srca, z življenjsko radostjo, kakor sta jim pač temperament in Smetanova glasba narekovala veselje ali žalost.

Bil je to lep večer. Dokazal je na manifestativen način duhovno bratstvo naših narodov: Ko se je po prvem dejanju spet dvignil

zastor, so bili gostje vprav zasuti s cvetjem in glasnim priznanjem. Ploskale so jim tudi dlani sodelujočih. In po pravici. Po zaslugi njihovih kreacij smo zdaj spoznali, da je Smetanova »Prodana nevesta« vseslovanska dragotina, ki jo igrajo povsod, kjer jo le hočejo razumeti.

Hvala vam, Janko, Kecal in Marinka za to spoznanje!»

V časopisu »Svobodne noviny« od 4. decembra pa beremo naslednje:

»Jugoslovanski operni pevci bi morali nastopiti v našem Narodnem gledališču v »Prodani nevesti« že pri slavnostni predstavi pred jugoslovanskim državnim praznikom. Zaradi prometnih ovir so prišli prepozno in so zato vsi trije nastopili šele v nedeljo. Anica Mezetova (Marinka) je članica beograjskega Narodnega gledališča, Jože Gostič (Janko) zagrebškega in nam že znani Friderik Lupša, ki je član ljubljanskega Narodnega gledališča. Prva dva sta pela večinoma srbohrvatsko, zadnji slovensko — tako je bila v Pragi takorekoč simbolično zastopana vsa Jugoslavija. Čeprav je petje v tujem jeziku v spevoigri s strogo dramatičnega stališča nesmisel, nas to prav malo moti, če gre za sorodni zven slovanske besede, in če gre za tako znano opero, kot je »Prodana nevesta«. V tem oziru je bila nedeljska predstava, ki jo je bistro dirigiral Rudolf Vašata, poučna. Gostje, očitno odlični pevci čeprav so razumljivo igrali z vsemi temperamentnimi otenki, so se vendar podredili naši režiji (Mandaus), in so se lepo skladali s celoto. Gostičev obsežni tenor s svojim kovinskim bleskom in s toplim forte, s čisto linijo in s simpatično barvo, enako tudi dramatični sopran Mezetove in buffo bas Lupšev z njegovo visoko kecalovsko postavo, povezano z razgibano igro — vsemu temu je sledilo gledališče z zanimanjem in je nagradilo pevce s srčnim priznanjem.«

List »Pravo lidu« od 4. decembra pravi:

»Ob jugoslovanskem državnem prazniku je bila že za prejšnji torek pripravljena kot slavnostna predstava Smetanova »Prodana nevesta«. Morali bi se je udeležiti gostje z najboljših jugoslovanskih odrov. Zaradi slabega vremena pa niso mogli pevci pravočasno prileteti. Vse to se je preneslo na nedeljo. V »Prodani nevesti«, ki

jo je dirigiral Rudolf Vašata, je bila simbolično zastopana vsa Jugoslavija. Pela je Anica Mezetova iz Beograda Marinko, Jože Gostič iz Zagreba Janka, in Friderik Lupša iz Ljubljane Kecala, trije nadpovprečni, lahko rečem, reprezentativni umetniki. Mezetova je ljubka in topla, koketna, ima obszežen glas, ki je privlačen zlasti v nižjih legah. Gostič je postaven in visok, z izrazito junaško barvo, pevec, kakor nam ga v našem zboru resnično manjka. Lupša je predvsem glasovno močan z umerjenim in zadržanim igralskim načinom, Kecal brez nepotrebnih gest in brez vseh karikaturnih neokusnosti. Pri vseh sta nas presenetila gotovost in veselje, s katerim so poustvarjali našega Smetano, in srce nam je vriskalo ob pomisli, da je Smetanova »Prodana nevesta« povsod med Slovani tako znana in priljubljena, da je lahko pri teh svojih lastnostih tudi najlepši temelj vezi med slovanskimi narodi. Gostje so bili v našem Narodnem gledališču počaščeni s priznanjem, do katerega imajo pravico zaradi svoje umetnosti, bili so nagrajeni s cvetjem in z najpristržnejšimi ovacijami. Upajmo, da se nam bodo predstavili še v »Daliborju« ter v »Rusalki« in da niso poslednjič med nami!

Po predstavi je gledališko vodstvo povabilo naše tri pevce na zakusko, ki se je je udeležilo večje število gledaliških umetnikov in drugih povablencev. Vse tri naše pevce so povabili na ponovno gostovanje v prvih mesecih prihodnjega leta, ko bodo nastopili še v nekaterih drugih čeških in slovanskih operah. Tega lepega uspeha naših slovenskih pevcev, ki so ponovno uveljavili jugoslovansko umetnost pred tujim svetom, smo lahko iz srca veselili.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Slov. nar. gledališča. Predstavnik: Oton Župančič.
Urednik: Vladimir Bartol. — Tiskarna Makso Hrovatin, vsi v Ljubljani.